

Cel FST

Celem Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji jest łagodzenie skutków transformacji wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko.

Nikt nie zostanie pozostawiony w tyle.

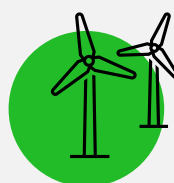
36%

Cel gospodarczy

23%

Cel społeczny

41%

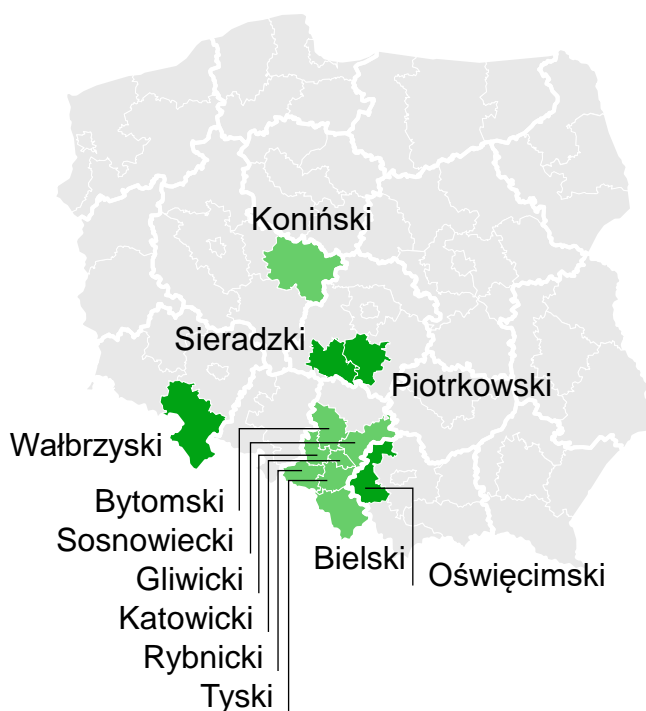
Cel środowiskowy

Regiony objęte funduszem

Środki trafiły do pięciu regionów: dolnośląskiego, łódzkiego, małopolskiego, śląskiego i wielkopolskiego, najbardziej narażonych na negatywne skutki transformacji energetycznej.

Wybór regionów wynikał z jasno zidentyfikowanych potrzeb i wyzwań:

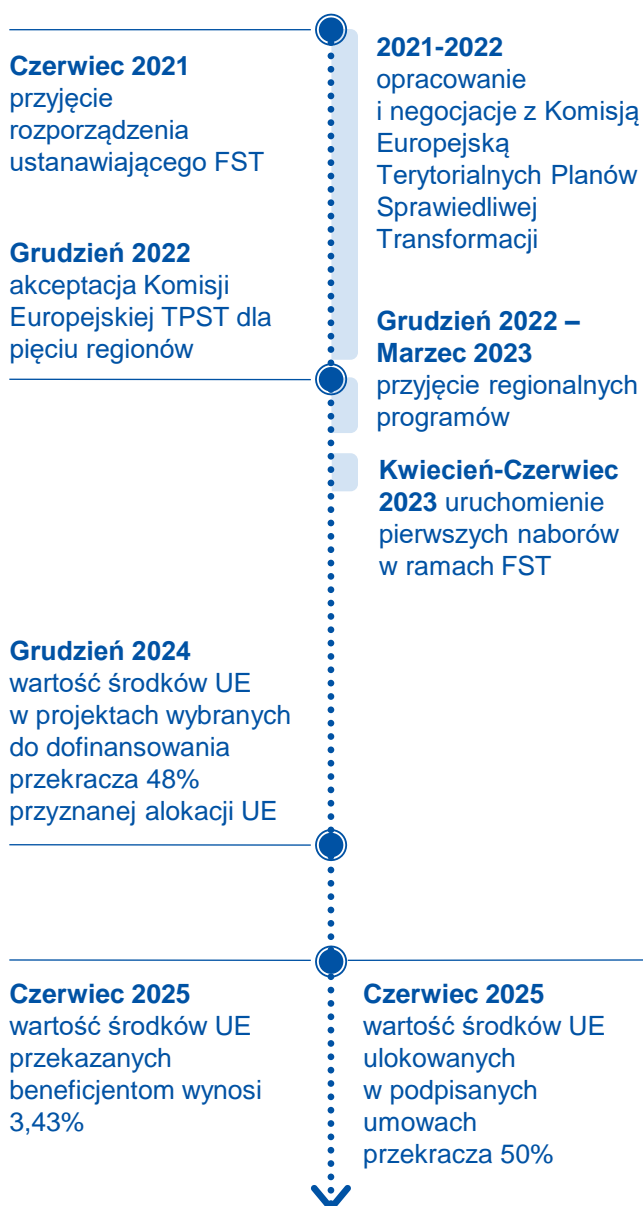
- Regiony te od dekad opierają swoją gospodarkę na górnictwie i sektorach wysokoemisyjnych.
- Transformacja energetyczna wymaga pilnych przekształceń lokalnych gospodarek w bardziej zrównoważone, innowacyjne i odporne na zmiany klimatyczne.

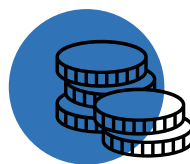
- Samorządy tych województw opracowały Terytorialne Plany Sprawiedliwej Transformacji (TPST), które jasno określają kierunki i cele transformacji.

Kalendarium wdrażania FST

Wdrażanie Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji rozpoczęło się z dwuletnim opóźnieniem wynikającym z przedłużających się negocjacji pomiędzy Komisją Europejską a stroną polską, a także z konieczności dostosowania krajowych dokumentów strategicznych do wymogów unijnych dotyczących celów klimatycznych i społecznych.

Zakres wsparcia

Cel gospodarczy

- Inwestycje produkcyjne w MŚP, w tym mikroprzedsiębiorstw i przedsiębiorstwach typu start-up prowadzące do dywersyfikacji gospodarczej, modernizacji i restrukturyzacji;
- Inwestycje w tworzenie nowych przedsiębiorstw, w tym poprzez inkubatory przedsiębiorczości i usługi konsultingowe prowadzące do utworzenia nowych miejsc pracy;
- Inwestycje w działania badawcze i innowacyjne, w tym działania prowadzone przez uniwersytety i publiczne organizacje badawcze, oraz działania wspierające transfer zaawansowanych technologii
- Inwestycje produkcyjne innych przedsiębiorstw niż MŚP
- Inwestycje w celu osiągnięcia redukcji emisji gazów cieplarnianych

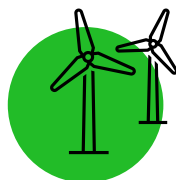

Wyłącznie gdy są niezbędne do wdrożenia TPST i zostały w nim wskazane

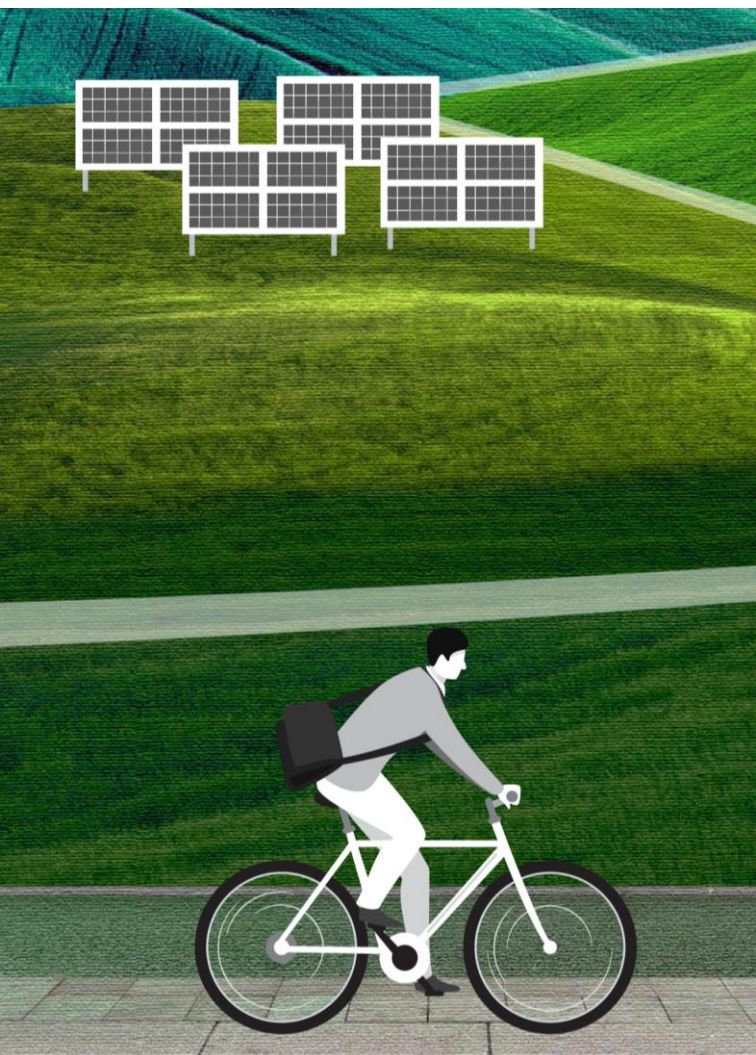
Cel społeczny

- Podnoszenie i zmiana kwalifikacji pracowników i osób poszukujących pracy;
- Pomoc w poszukiwaniu pracy;
- Aktywne włączenie społeczne osób poszukujących pracy;
- Inne działania w obszarze; kształcenia i włączenia społecznego, w tym Inwestycje w infrastrukturę na potrzeby ośrodków szkoleniowych oraz placówek opieki nad dziećmi i osobami starszymi.

Cel środowiskowy

- Inwestycje w energię odnawialną, i w efektywność energetyczną do celów ograniczania ubóstwa energetycznego;
- Inwestycje zapewniające czystą energię w tym we wdrażanie technologii magazynowania energii, oraz redukcję gazów cieplarnianych;
- Inwestycje w inteligentną i zrównoważoną mobilność lokalną, w tym dekarbonizację lokalnego sektora transportu i jego infrastruktury;
- Remont i modernizacja sieci ciepłowniczych na oparte na OZE;
- Inwestycje w cyfryzację, innowacje cyfrowe i łączność cyfrową;
- Inwestycje na rewitalizację i dekontaminację terenów zdegradowanych;
- Inwestycje we wzmacnianie gospodarki o obiegu zamkniętym, poprzez zapobieganie powstawaniu odpadów i ograniczenie ich ilości, efektywne zagospodarowanie zasobami, ponowne wykorzystanie, naprawy oraz recykling.

Beneficjenci FST

Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji został zaprojektowany tak, aby odpowiadać na potrzeby różnorodnych grup odbiorców. Katalog beneficjentów jest wyjątkowo szeroki.

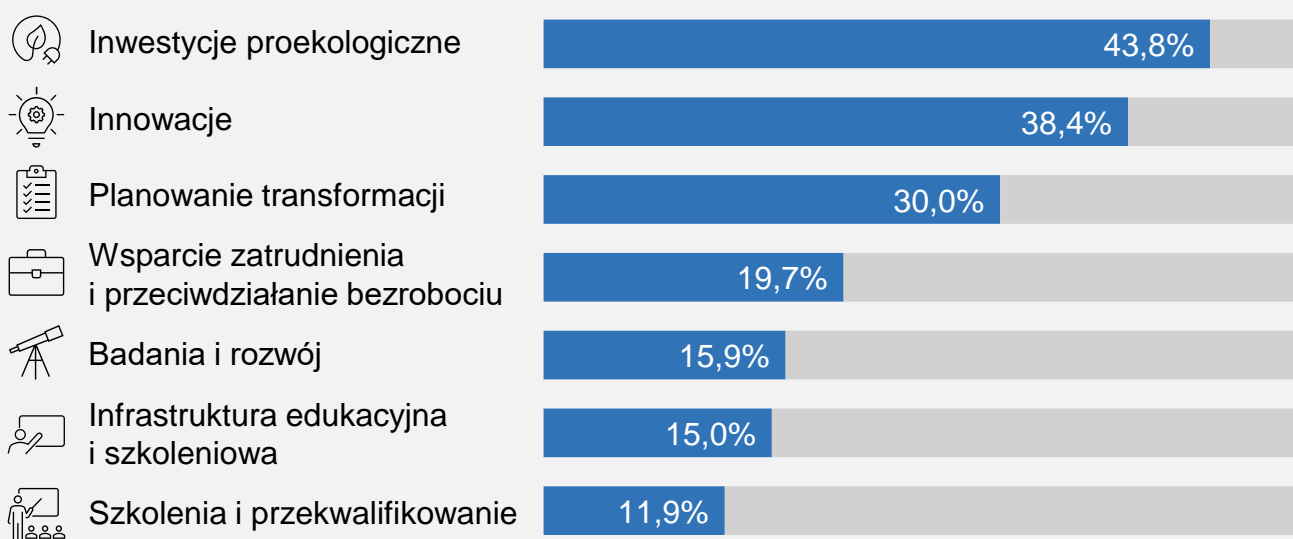
Z FST mogą korzystać m.in.:

- Jednostki samorządu terytorialnego – realizujące inwestycje infrastrukturalne, społeczne i środowiskowe.
- Przedsiębiorstwa – wdrażające innowacje, nowe technologie i zielone rozwiązania oraz tworzące nowe miejsca pracy.
- Organizacje pozarządowe – prowadzące działania społeczne, edukacyjne i aktywizujące.

- Instytucje edukacyjne i szkoleniowe – rozwijające kompetencje mieszkańców regionów objętych transformacją.
- Podmioty publiczne – realizujące projekty strategiczne, rewitalizacji terenów przemysłowych, rozwoju zielonej mobilności oraz zielonej energii, inwestycje w infrastrukturę społeczną oraz wsparcie edukacji i rynku pracy.
- Partnerzy społeczni i gospodarczy – wspierający dialog i planowanie transformacji.

Dzięki tak szerokiemu katalogowi, FST umożliwia koordynację działań wielu aktorów – od lokalnych liderów po duże instytucje – i realnie wspiera sprawiedliwą zmianę w regionach.

Motywacje beneficjentów FST

Źródło: badanie CAWI wśród beneficjentów FST, n=322

Tempo wydatkowania

środków z FST

wg. stanu na 30 czerwca 2025 r.

Zatwierdzenie TPST przez Komisję Europejską dopiero w grudniu 2022 r. oznaczało, że polskie regiony rozpoczęły wdrażanie FST z opóźnieniem. Szczególna presja dotyczy środków z instrumentu The Next Generation EU, które stanowią 56% całkowitej alokacji FST i muszą zostać rozliczone do końca 2026 r. Pierwsze konkursy ogłoszono wiosną 2023 r., a do końca czerwca 2025 r. regiony przeprowadziły 225 naborów, z czego 201 zostało zakończonych.

Ogłoszone nabory

225

Wartość środków UE ulokowanych w tych naborach przekroczyła 14 mld PLN, co stanowi ponad 90% dostępnej alokacji.

Alokacja UE
w naborach

90,5%

Do połowy 2025 r. złożono ponad 5,4 tys. wniosków, a blisko 2 tys. projektów uzyskało pozytywną decyzję o dofinansowaniu.

Wybrane projekty

1 992

Wartość projektów wybranych do dofinansowania na koniec czerwca 2025 r. wyniosła 9,38 mld PLN, co odpowiada niemal 60% całkowitej alokacji FST. W pierwszym półroczu 2025 zakontraktowano ponad 3 mld PLN, co pokazuje wyraźne przyspieszenie działań instytucji wdrażających.

Alokacja UE

w wybranych projektach

59,6%

Pomimo intensyfikacji naborów i kontraktacji, rzeczywiste wypłaty środków UE dla beneficjentów pozostają niskie. Do czerwca 2025 r. przekazano 536 mln PLN, co stanowi zaledwie 3,4% alokacji.

Alokacja UE wypłacona
beneficjentom

3,4%

Certyfikacja środków przez KE również postępuje powoli. Pełne wykorzystanie środków, w szczególności pochodzących z instrumentu The Next Generation EU nadal pozostaje dużym wyzwaniem dla instytucji wdrażających.

Wyzwania związane z wydatkowaniem środków

Opóźniony start wdrażania FST

Dwuletnie opóźnienie rozpoczęcia wdrażania względem początku perspektywy finansowej, ma bezpośrednie przełożenie na tempo wydatkowania środków z FST

Wczesny etap realizacji projektów

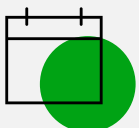
Znaczna część projektów znajduje się na początkowym etapie, co skutkuje niską wartością wnioskowanych refundacji.

Przedłużający się proces oceny projektów

Kumulacja konkursów w krótkim czasie doprowadziła w niektórych naborach do wydłużenia procesu oceny, co opóźniło podpisywanie umów i rozpoczęcie realizacji.

Wydłużanie terminów naborów

Szczególnie w przypadku dużych przedsięwzięć priorytetowych, brak gotowości wnioskodawców skutkowało koniecznością przedłużania terminów naborów.

Długi proces podpisywania umów o dofinansowanie

Często wynika z niepełnej gotowości beneficjentów i braków w dokumentacji.

Opóźnienia w wyłanianiu wykonawców

Wiele postępowań było unieważnianych z powodu braku ofert, co skutkowało koniecznością ich ponownego ogłaszania i opóźnieniami w realizacji.

Przedłużające się procesy inwestycyjne

Dotyczy to zwłaszcza dużych projektów, gdzie proces wyboru wykonawców jest długi i często obciążony odwołaniami.

Zmiany w harmonogramach płatności

Beneficjenci, w związku z opóźnieniami, wnioskowali o zmniejszenie wysokości transz lub zmianę ich terminu. IZ wyrażała zgodę, jeśli opóźnienia nie wynikały z zaniedbań beneficjenta.

Zwroty części zaliczek

W celu uniknięcia naliczenia odsetek (art. 189 ustawy o finansach publicznych), beneficjenci zwracali niewykorzystane środki, co wpływało na ogólny poziom wydatkowania.

Zakaz finansowania inwestycji w technologii oparte na paliwach kopalnych

Oczekiwanie na interpretację KE i stanowisko MFIPR w zakresie „*viable alternative technology*” spowodowało istotne opóźnienia, np. w projekcie „Droga do zatrudnienia po węglu”.

Niska jakość składanych wniosków o płatność

Wnioski często wymagają wielokrotnych uzupełnień i wyjaśnień, co wydłuża proces ich rozpatrywania.

Problemy z weryfikacją zamówień publicznych

Beneficjenci mają trudności z prawidłowym stosowaniem przepisów PZP, co skutkuje błędami i opóźnieniami. Dodatkowo instytucje wdrażające weryfikują każde zamówienie, co jest czasochłonne.

Czasochłonne zmiany w projektach

Wnioskowane przez beneficjentów zmiany wymagają analizy wpływu na cele projektu, ocenę strategiczną i punktację, co angażuje zasoby IZ/IP i wydłuża proces decyzyjny.

Działania mitygujące podejmowane przez instytucje wdrażające

1

Intensywne działania Instytucji Zarządzających i Instytucji Pośredniczących związane z organizacją naborów już od roku 2023 (Intensywne tempo prac Komitetów Monitorujących zatwierdzających kryteria dotyczące naborów).

2

Intensywne działania w zakresie oceny wniosków, co przekłada się na 50% poziom kontraktacji środków FST, przy prawie 60% alokacji UE ulokowanej w projektach wybranych do dofinansowania (wg. stanu na 30 czerwca 2025).

3

Priorytetyzacja inwestycji strategicznych – projektów niekonkurencyjnych

4

Intensywne działania promocyjno-informacyjne mające na celu nie tylko zwiększenie świadomości możliwości pozyskania dofinansowania, ale również edukację potencjalnych beneficjentów celem przygotowania projektów jak najlepszej jakości.

5

Modyfikacje kryteriów/ regulaminów konkursowych dla nowo ogłaszanych konkursów w odpowiedzi na zgłaszane przez beneficjentów utrudnienia zaobserwowane w trakcie realizacji projektów.

6

Wsparcie beneficjentów w sytuacjach, związanych z opóźnieniem projektu, koniecznością wprowadzenia zmian w projekcie lub jego harmonogramie.

7

Realokacja środków pomiędzy działaniami mająca na celu zwiększenie efektywności wydatkowania alokacji UE:

Bariery wdrażania FST

Wyzwania związane z opóźnieniami w przygotowaniach i negocjacjach dokumentów programowych dla perspektywy finansowej 2021-2027

1

Ograniczona data wydatkowania środków z instrumentu The Next Generation EU

2

Brak gotowości projektowej potencjalnych beneficjentów

3

Zbyt wysoki poziom współfinansowania (ustalony zgodnie z podziałem wg. NUTS 2)

4

Niemożność zgromadzenia środków zapewniających wkład własny projektu

5

Ograniczenie wsparcia dla zakładów górniczych planujących przekształcenie i przebranżowienie

6

Niższe niż spodziewane zainteresowanie udziałem w projektach dotyczących przekwalifikowania osób pracujących w branży górniczej

7

Przepisy dotyczące ponownego zagospodarowania terenów pogórnicych i przemysłowych przekazywanych przez Spółkę Restrukturyzacji Kopalń (SRK)

8

Przepisy dotyczące ponownego zagospodarowania terenów pogórnicych i przemysłowych przez spółki górnicze lub podmioty z nimi powiązane

9

Problemy definicyjne i interpretacyjne

10

Przepisy pomocy publicznej

11

Powódź 2024

12

Rekomendacje dotyczące bieżącego wdrażania FST

Negocjacje z KE w celu przesunięcia terminu wydatkowania środków z Next Generation EU

1

Opóźnienia w uruchomieniu FST oraz tempo wydatkowania środków z Next Generation EU grożą niewykorzystaniem środków. Rekomenduje się negocjacje z KE w celu wydłużenia okresu kwalifikowalności, zwiększenia elastyczności certyfikacji i przesunięcia alokacji.

Uproszczenie procedur, ograniczenie liczby wymaganych dokumentów, cyfryzacja procesów

2

Złożone procedury FST utrudniają dostęp do funduszy, szczególnie mniejszym podmiotom. Rekomenduje się dalsze uproszczenie dokumentacji, większe wykorzystanie ryczałtów i oświadczeń, cyfryzację procesów, z uwzględnieniem wymogów kontroli i audytu.

Skrócenie czasu oceny i usprawnienie systemów informatycznych

3

Długie procedury oceny i podpisywania umów opóźniają realizację projektów i zniechęcają beneficjentów. Rekomenduje się uproszczenie weryfikacji, automatyzację procesów oraz zapewnienie bieżącej informacji o statusie projektu.

Wprowadzenie zaliczek lub specjalnych linii wsparcia władzy własnej

4

Wkład własny jest barierą dla wielu organizacji pozarządowych i JST. Rekomenduje się obniżenie wymaganego wkładu, szerszego wprowadzenia zaliczek oraz uruchomienie specjalnych linii wsparcia dla podmiotów o ograniczonych zasobach.

Większe wsparcie interpretacyjne ze strony MFiPR i wypracowanie wspólnych ram interpretacyjnych

5

Brak spójnych interpretacji utrudnia wdrażanie FST dlatego rekomenduje się stworzenie wspólnych ram interpretacyjnych. MFiPR wraz z BGK opracował narzędzie do oceny inwestycji wykorzystujących paliwa kopalne, którego zastosowanie powinno zostać omówione podczas szkolenia.

Umożliwienie, w uzasadnionych przypadkach, inwestycji w urządzenia korzystające z paliw kopalnych

6

Zakaz wsparcia dla technologii opartych na paliwach kopalnych w ramach FST powoduje trudności wdrożeniowe i ogranicza realizację wielu inwestycji. Rekomenduje się umożliwienie wsparcia w uzasadnionych przypadkach.

Rekomendacje dotyczące bieżącego wdrażania FST

Lepsze powiązanie
wsparcia z etapami
transformacji sektora

7

Wsparcie FST nie zawsze odpowiadało rzeczywistemu przebiegowi zmian w sektorze górniczym. Rekomenduje się synchronizację interwencji z planami restrukturyzacyjnymi, zwiększenie elastyczności oferty wsparcia oraz wzmocnienie komponentu informacyjnego i doradczego.

Transparentna polityka
informacyjna w procesie
transformacji

8

Brak jasnych planów restrukturyzacyjnych ogranicza skuteczność działań FST. Rekomenduje się publikację harmonogramów zatrudnienia, wcześniejsze informowanie o wsparciu oraz włączenie partnerów społecznych do dialogu.

Rozwijanie i promowanie
działań skierowanych do
pracowników zaplecza
i rodzin górników

9

Górnicy rzadziej korzystają ze wsparcia FST niż pracownicy zaplecza i ich rodziny. Rekomenduje się dostosowanie działań do potrzeb tych grup, przekierowanie środków oraz zwiększenie dostępności i widoczności wsparcia społecznego.

Zmiana przepisów
umożliwiająca
przekazywanie gruntów
na cele gospodarcze

10

Ograniczenia formalne utrudniają przekazywanie terenów SRK na cele gospodarcze. Rekomenduje się zmiany legislacyjne oraz opracowanie programu pomocowego uzgodnionego z KE, by zwiększyć dostępność gruntów dla projektów transformacyjnych.

Większa wymiana
doświadczeń i dobrych
praktyk między regionami

11

Niejednolite podejście do dokumentacji konkursowej utrudnia aplikowanie i prowadzi do nierówności w dostępie do środków. Rekomenduje się stworzenie platformy wymiany wiedzy, wspólnych szkoleń i katalogu dobrych praktyk koordynowanego przez MFIPR.

Dalsze wzmacnianie
działań informacyjnych

12

Działania informacyjne i promocyjne FST są dobrze oceniane i wzmacniają akceptację społeczną dla transformacji, dlatego powinny być kontynuowane i rozwijane. Rekomenduje się m.in. zwiększenie nakładów oraz wykorzystanie lokalnych kanałów komunikacji.

Rekomendacje dotyczące przyszłości FST

Kontynuacja wsparcia w ramach FST lub analogicznego instrumentu w kolejnej perspektywie finansowej UE

1

Transformacja regionów energetycznych w Polsce to proces długoterminowy, który wymaga stabilnego i przewidywalnego wsparcia finansowego oraz instytucjonalnego. Brak kontynuacji wsparcia grozi zahamowaniem rozpoczętych działań, pogłębieniem skutków społeczno-gospodarczych oraz utratą zaufania lokalnych społeczności.

Utrzymanie odrębnych zasad wdrażania FST względem innych funduszy UE, w tym dotacyjnego charakteru wsparcia

2

FST jako dedykowany instrument umożliwia precyzyjne dopasowanie interwencji do lokalnych potrzeb i łączenie różnych form wsparcia w ramach jednego projektu. Utrzymanie odrębności jest kluczowe dla zachowania elastyczności, koncentracji tematycznej oraz dotacyjnego charakteru, który odpowiada możliwościom lokalnych podmiotów.

Indywidualne TPST dla każdego polskiego regionu węglowego z uwzględnieniem strategii transformacji

3

Regiony węglowe w Polsce różnią się znacząco pod względem potrzeb i potencjału, dlatego rekomenduje się przygotowanie indywidualnych TPST uwzględniających lokalne strategie transformacji. Takie podejście zwiększy skuteczność interwencji, elastyczność wdrażania projektów oraz wzmocni sprawczość samorządów i społeczności.

Określenie poziomu dofinansowania dla subregionów objętych FST na poziomie NUTS 3

4

Ustalanie poziomu dofinansowania na poziomie NUTS 3 pozwoli lepiej dopasować intensywność wsparcia do lokalnych warunków i potrzeb. Rekomenduje się także wprowadzenie mechanizmów (np. obniżenie wkładu własnego) ułatwiających udział mniej zasobnych podmiotów (JST, organizacji pozarządowych).

Umożliwienie dostosowania zakresu tematycznego pomocy do specyficznych sytuacji regionów

5

Choć FST zaprojektowano jako instrument o szerokim zakresie, jego praktyczne wykorzystanie bywa ograniczane przez interpretacje KE. Rekomenduje się umożliwienie poszerzenia zakresu wsparcia i dostosowanie do specyficznych potrzeb regionów.

Rekomendacje dotyczące przyszłości FST

Zmiana przepisów umożliwiająca przekazywanie gruntów na cele gospodarcze

6

Obecne przepisy ograniczają możliwość wykorzystania terenów pogórnich wyłącznie do celów publicznych, co utrudnia rozwój przedsiębiorczości. Rekomenduje się zmianę przepisów, by umożliwić ich przekazywanie gminom na cele gospodarcze (m.in. stworzenie programu pomocowego wspierającego ich zagospodarowanie).

Wsparcie dla projektów strategicznych i inwestorów

7

Transformacja regionów wymaga koncentracji wsparcia na projektach strategicznych, które budują nową strukturę gospodarczą i generują efekt mnożnikowy. Rekomenduje się także opracowanie strategii przyciągania inwestorów oraz finansowanie przygotowania terenów inwestycyjnych jako kluczowego elementu rozwoju.

Dostosowanie przepisów pomocy publicznej do realiów wdrażania FST

8

Obowiązujące przepisy pomocy publicznej nie uwzględniają specyfiki projektów FST, co utrudnia ich realizację. Rekomenduje się uproszczenie i ujednoczenie zasad oraz opracowanie dedykowanych mechanizmów i wytycznych, które ułatwią konstrukcję projektów i zwiększą dostępność wsparcia.

Uproszczenie procedur i zwiększenie elastyczności

9

Skomplikowane procedury i brak elastyczności ograniczają udział mniejszych podmiotów w transformacji. Rekomenduje się dalsze uproszczenie dokumentacji, cyfryzację procesów, rozszerzenie uproszczonych form rozliczeń oraz stworzenie prostszych ścieżek wsparcia dla najmniejszych beneficjentów.

Wzmocnienie roli MFiPR i rozważenie modelu hybrydowego wdrażania FST

10

Obecny model zarządzania transformacją nie zapewnia spójności działań międzyresortowych ani wsparcia dla projektów ponadregionalnych. Rekomenduje się wdrożenie hybrydowego modelu zarządzania FST, wzmocnienie roli MFiPR oraz powołanie pełnomocnika rządu ds. Transformacji Energetycznej w Ministerstwie Energii.

Rekomendacje dotyczące przyszłości FST

Projekty transformacyjne o charakterze ponadregionalnym

11

Obecny system wdrażania FST uniemożliwia realizację projektów o zasięgu ponadregionalnym. Rekomenduje się wprowadzenie komponentu centralnego (z dedykowanymi środkami) oraz opracowanie Krajowego Planu Sprawiedliwej Transformacji, który zapewni spójność działań i lepszą koordynację między resortami i regionami.

Wzmocnienie działań informacyjnych i promocyjnych

12

Transformacja energetyczna wymaga skutecznej komunikacji, która buduje akceptację społeczną i zaangażowanie mieszkańców. Rekomenduje się profesjonalizację i finansowanie działań informacyjnych jako integralnej części projektów, z wykorzystaniem nowoczesnych narzędzi i promocją dobrych praktyk.

Stworzenie platformy wymiany wiedzy i interpretacji dostępnych dla wszystkich regionów

13

Brakuje systemowej przestrzeni do dzielenia się doświadczeniami między regionami objętymi FST. Rekomenduje się stworzenie ogólnopolskiej platformy wymiany wiedzy, wspierającej współpracę, dostęp do interpretacji, wzorów dokumentów i dobrych praktyk.

Wypracowanie jednolitych definicji i standardów na poziomie krajowym

14

Brak spójnych definicji kluczowych pojęć utrudnia wdrażanie FST i prowadzi do rozbieżności interpretacyjnych. Rekomenduje się opracowanie oficjalnego słownika pojęć i katalogu standardów, który będzie punktem odniesienia dla wszystkich uczestników procesu transformacji.

Wsparcie przygotowania projektów

15

Brak gotowości projektowej, szczególnie w mniej zamożnych JST, ogranicza możliwość aplikowania o środki FST. Rekomenduje się wprowadzenie dedykowanego mechanizmu finansowania dokumentacji przedinwestycyjnej, co zwiększy liczbę wysokiej jakości projektów i przyspieszy tempo transformacji.